

<https://doi.org/10.62837/2026.4.55>

AYBƏNİZ TƏLƏT QIZI MEYBƏLİYEVƏ

*Bakı Dövlət Universiteti, Filologiya fakültəsi, İngilis dili
(humanitar fakültələr üzrə) kafedrasının baş müəllimi*

Email: aybanizmeybaliyeva@bsu.edu.az

ORCID ID: 0009-0004-0132-5584

SƏMƏD VURĞUNUN ƏSƏRLƏRİNİN DİLİNDƏ BƏDİİ TƏSVİR VƏ İFADƏ VASİTƏLƏRİ

Giriş

XX əsr Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri olan Səməd Vurğun (1906-1956) xalqının milli bədii düşüncəsinin formalaşması və inkişafına mühüm töhfələr vermişdir. Şairin yaradıcılığı həm ideya-məzmun zənginliyi, həm də dil və üslubunun özünəməxsusluğu ilə diqqət çəkir. Səməd Vurğun həm də bədii dilin xalq ruhu, milli-mənəvi dəyərlər və poetik ənənələrlə vəhdətini yaratmağa nail olmağı bacaran sənətkarlardandır. Bu baxımdan şairin yaradıcılığının bütün istiqamətlərdən araşdırılması hər zaman öz aktuallığını qoruyub saxlayır. Təsadüfi deyil ki, dövlət başçısı cənab İlham Əliyev “Xalq şairi Səməd Vurğunun 120 illiyinin qeyd edilməsi haqqında” adlı 23 fevral 2026-cı il tarixli sərəncamı [3] ilə ölkəmizdə bu il Səməd Vurğunun yubileyi bütün aidiyyəti qurumlarda təntənəli şəkildə qeyd edilir.

Əsas hissə

Səməd Vurğunun bədii dilinin əsas səciyyəvi cəhətlərindən biri onun leksik zənginliyidir. Belə ki, o, əsərlərində ümumxalq danışığı dilinə məxsus leksik vahidlərdən geniş şəkildə yararlanmaqla milli sözlərin gələcək nəsillərə ötürülməsinə vəsilə olmuşdur. Yəni ki şair yaradıcılığında folklor materiallarından: atalar sözləri, məsəllər, xalq deyimləri və s. nümunələrdən istifadə etməklə həm poeziyasının emosional-ekspressiv təsir imkanlarını genişləndirir, həm də xalqına məxsus milli koloriti mühafizə edir. Onu da deyək ki, sənətkar təkcə dildə mövcud ifadələrdən yararlanmaqla kifayətlənməmiş, həmçinin bədii dilinin vasitəsi ilə doğma dilini yeni sözlərlə də zənginləşdirməyə səy göstərmişdir. X.Əlimirzəyevin də qeyd etdiyi kimi, “Böyük sənətkarlar dildən geniş və yüksək səviyyədə istifadə etməklə kifayətlənmirlər, həm də onu yeni söz və ifadələrlə zənginləşdirir, ona yeni ifadə vasitələri, bədiiilik, obrazlılıq gətirirlər” [2, s. 207]. Təbii ki, Səməd Vurğun da belə sənətkarlardandır.

Bununla yanaşı, Səməd Vurğun klassik ədəbiyyata dair leksik vahidlərdən də böyük ustalıqla yararlanaraq arxaikləşən və ya arxaikləşməkdə olan bir sıra sözləri poetik mətnə gətirərək onlara yeni ruh vermiş olur. Ş.Alişanlının da haqlı olaraq göstərdiyi kimi, “Səməd Vurğun klassik ədəbiyyatın təsvir və ifadə üsullarını müasir

ədəbiyyata birbaşa köçürməyin əleyhinə idi. Onun klassik irslə bağlı fikirlərinin mərkəzində bu gün də öz elmi aktuallığını saxlayan bir cəhət diqqəti cəlb edir ki, hər bir millətin spesifik düşüncə tərzini onun müasir ədəbiyyatında da öz ifadəsini tapmalıdır” [1, s. 178]. Məhz bu cəhət şairin əsərlərinin dilini həm tarixi, həm də müasir baxımdan da öyrənmə zərurəti yaradır. Qeyd olunanlar Səməd Vurğun yaradıcılığında obrazlılığa xidmət edən, onun bədii siqlətini daha da gücləndirən amil kimi dəyərləndirilməlidir. Bu, şairin əsərlərindəki bədii təsvir vasitələri: təşbeh, metafor, metonimiya, epitet və bədii ifadə vasitələri: mübaliğə, litota, bədii sual, təkrir və s. kimi məcaz növləri ilə özünü göstərməkdədir. Burada onu da xüsusi vurğulamaq lazımdır ki, “Sözün sadəcə lüğəti mənada deyil, həm də çoxmənalı, sətiraltı, bədii poetik, xüsusilə obrazlı formada işlədilməsinə məcaz deyilir. Bədii yaradıcılıqda məcazlardan istifadə yazıçıdan, sənətkardan yüksək professionallıq, obrazlı təfəkkür, sənətkarlıq, sözlərin üzərində səbirlə, təmkinlə işləmək, onlara yeni məzmun, məna çalarları vermək, poetik təsvir və ifadə vasitələrindən yüksək səviyyədə faydalanmaq bacarığı tələb edir” [2, s. 214]. Görkəmli sənətkar Səməd Vurğun da öz fitri istedadının sayəsində belə bir çətin işi uğurla həyata keçirərək zəngin poetik nümunələr yazıb-yaratmışdır. İndi isə şairin əsərlərinin dilində istifadə etdiyi poetik fiqurlar olan bədii təsvir və bədii ifadə vasitələrinə aid konkret məcaz nümunələrini ayrılıqda nəzərdən keçirək.

Bədii təsvir vasitələri

Səməd Vurğunun əsərlərinin dil özünəməxsusluğunu göstərən mühüm faktlardan biri də məcaz növlərindən olan bədii təsvir vasitələrinin bolluğudur. Belə ki, şairin poetik irsinin dilində metafor, metonimiya, təşbeh, epitet və s. kimi bədii təsvir vasitələrindən uğurla istifadə edilmişdir. Məhz Səməd Vurğunun şeirlərində məcazlardan geniş şəkildə istifadə onun dilinin poetik zənginliyini göstərir. Bunu belə də izah etmək olar ki, araşdırma zamanı seçdiyimiz nümunələrin əksəriyyətində, yəni kiçik bir şeir parçasında, demək olar ki, bütün məcaz növlərinə aid fakt göstərmək də mümkün olur.

Metafor. İstiarə sözü ilə də ifadə olunan bu anlayış bədii yaradıcılığın ayrılmaz bir parçasıdır. “Metafor məlum olmayan əşyanın hərəkət və keyfiyyətinin məlum əşyanın bənzər xüsusiyyətləri vasitəsilə dərk edilir” [4, s. 505]. Yəni bir əşyaya aid olan hər hansı bir xüsusiyyət (əlamət, keyfiyyət, hərəkət və s.) həmin əşyanın adı çəkilmədən digər bir əşyaya aid edilir. Bu məcaz növünə Səməd Vurğunun yaradıcılığında da geniş şəkildə rast gəlinir. Məsələn, şairin “Həyat fəlsəfəsi” adlı şeirindən bir parçaya nəzər salaq:

“Ölüm bir iblisdir, həyat bir mələk!
Varlığı izləyir heçlik kölgə tək...
İşıq qaranlıqla pəncələşərək
Yaşatmaq istəyir cahanda bizi,
Günəş salamlayır iradəmizi!” [6, s. 80]

Verilən bu şeir parçasının birinci misrasında ölüm iblisə, həyat isə bir mələyə bənzədilməklə mükəmməl təşbeh yaradılır. Digər misralarda isə şair böyük ustalqla metafor formalaşdırır. Belə ki, yaşatmaq Allaha, izləmək və salamlamaq insanlara, pəncələşmək isə heyvanlara aid xüsusiyyət olsa da, həmin hərəkətlər onların adı çəkilmədən digər əşya və ya varlıqlara köçürülür, aid edilir. Şairin poetik nümunələrindən bu qəbildən olan istənilən qədər nümunələr göstərmək mümkündür. Lakin elə bu nümunə onun əsərlərində metaforlardan yararlanma qabiliyyətini aydın şəkildə göstərdiyi üçün kifayətlənirik.

Metonimya. Bu məcaz növünə də şairin yaradıcılığında geniş şəkildə rast gəlinir. “Metonimya (yunanca - “ad dəyişmə”) bir əşya adının onunla əlaqəli olan digəri ilə əvəzlənməsi əsasında yaranan məcaz növüdür. Metafordan fərqli olaraq, metonimiyada bənzətmə bir-biri ilə əlaqədar olan əşya və ya hadisələr əsasında qurulur. Metonimiyaların yaradılması əvəzləmə prinsipinə əsaslanır, yəni metonimiyada hissə tamı və ya tam hissəni əvəz edir” [4, s. 517]. Səməd Vurğunun “Göyərçin” şeirindən müəyyən parçalara nəzər salmaqla metonimyanın işlənmə məqamına diqqət yetirək:

“Hara baxsan, nəyə baxsan,
Sanki bütün dünya laldır...
Yaranmamış, bəlkə, insan
Bəlkə, ömür bir xəyaldır?” [6, s. 104]
“Danışmayı, susur şəhər...
Nələr deyir xərəbələr?!” [6, s. 105]

Şairin poetik nümunəsi olan bu parçalarda dünya, şəhər və xərəbə sözləri metonimya kimi işlədilmişdir. Ona görə ki burada dünya və şəhər deyəndə həmin məkanda yaşayan insanlar, xərəbə deyəndə isə dağıdılmış müəyyən ərazilər: kəndlər, şəhərlər, ölkələr və s. nəzərdə tutulur. Beləcə şair kiçik bir şeir parçasında bədiiliyi, obrazlılığı daha da artırmaq məqsədilə müəyyən addəyişmələr edərək metonimiyadan istifadə edir.

Təşbeh. Bu məcaz növü bədii ədəbiyyatda, o cümlədən də Səməd Vurğunun poeziyasında geniş işləkliyə malik olan bədii məcaz növüdür. “Təşbeh ərəb sözüdür, mənası “oxşatmaq”, “bənzətmək” deməkdir. Bu səbəbdən “təşbeh” əvəzinə “bənzətmə” terminindən də istifadə olunur. Təşbeh bir əşya və ya hadisənin müəyyən əlamətə görə başqasına bənzədilməsidir” [4, s. 527]. Şairin poeziyasından bir parçaya nəzər salaq:

“Körpə bir oğluyam şerin, sənətin
Sinəm meydanıdır sözün, söhbətin.
Başımda tutmuşam bir günəş kimi,
Böyük bayrağını əbədiyyətin” [5, s. 251].

Buradan da göründüyü kimi, şair özünü şeirin, sənətin körpə oğluna, sinəsini sözün, söhbətin meydanına, başını isə əbədiyyətin böyük bayrağını özündə tutan günəşə bənzədərək əsərinin obrazlılığını daha da qüvvətləndirmişdir.

Epitet. S.Vurğunun poetik nümunələrində epitetlərin (bədi təyinlərin) işlənmə xüsusiyyətləri də diqqət cəlb edən məqamlardandır. Şair əsərlərindəki sadə təsvirləri zənginləşdirmək, obrazları və hadisələri daha da dolğunlaşdırmaq məqsədilə epitetlərdən istifadə edir. “Ləzgi qızı” şeirində epitetlərə aid verilən nümunələr bunun əyani göstəricisidir.

“Ətəyini çirməyərək
Samur çaydan keçəndə sən,
Xəfif-xəfif əsən külək
Öpdü sən gül üzündən” [6, s. 31]

Burada üz sözünün qarşısında işlənən gül sözü bədi təyindir (epitetdir). Həmçinin həmin misrada metafor da işlənmişdir. Belə ki, insana aid olan öpmək hərəkəti onun adı çəkilmədən də küləyə köçürülmüşdür.

Nəhayət, qeyd edək ki, şairin əsərlərində istifadə olunan bədi təsvir vasitələri (məcazlar) onun əsərlərinin obrazlılığını təmin etməklə yanaşı, həm də şairin xalq dilinin imkanlarından yaradıcı şəkildə istifadə etmə bacarığını göstərən faktdır. Belə məcaz növləri şeirin təsir gücünü artıraraq konkret bədi lövhələrin yaranmasına da xidmət etmiş olur.

Bədi ifadə vasitələri

S.Vurğunun üslubunda əsərlərinin emosional mahiyyətini tənzimləyən bədi ifadə vasitələri (mübaligə, litota, təkrir, inversiya, ritorik sual və s.) də mühüm yer tutur. Belə vasitələr həm poetik fikrin məntiqi vurğusunu gücləndirir, həm də oxucunun diqqətini müəllif qayəsinə yönəlmiş olur. Onu da qeyd edək ki, bədi təsvir vasitələrini konkret sözlərlə göstərdiyimiz halda, bədi ifadə vasitələrini məhz ifadələrin ehtiva etdiyi mahiyyətdə dərk etmək olur. Sənətkarın əsərlərində istifadə edilən bədi ifadə vasitələrinə dair bəzi nümunələrə nəzər salaq.

Mübaligə. Bu ifadə vasitəsi bədi əsərlərin dilində, o cümlədən də S.Vurğunun əsərlərində rast gəlinən obrazlı ifadələrdə dərk edilir. Belə ki, “Mübaligə (ərəb sözüdür, “şişirtmək”, “artırmaq” mənalarını bildirir) hər hansı bir əşya, iş, hərəkət, vəziyyət, hadisə, əlamət, ölçü, kəmiyyət və keyfiyyətin əslində olduğundan daha artıq formada, şişirdilmiş şəkildə təqdim edilməsidir. Bu məcaz növü hiperbola da adlandırılır” [4, s. 529]. Şairin əsərlərindən konkret nümunələrə nəzər salaq:

“Göydən buz töksə də ömrün ruzgarı,
Sönməz cəbhələrdə yaranan ülfət.
Bu böyük dostluğa and içirəm mən” [7, s. 319].
“Səhər! Səni dalğın görəndə bir an
Üstümə tökülür bütün asiman...” [7, s. 278]

Yaxud şairin “Şaqdlıq” adlı şeirdən oxuyuruq:

“Bu gün qonaq düşdüm Kükəl kəndinə,
Könlümün bülbülü dil açdı yenə.
Üzümə güldükcə hər gül, hər çiçək,
Ucaldı dağ kimi sinəmdə ürək” [6, s. 21]

Şairin poeziyasından seçilən nümunələrdən də görüldüyü kimi, təbiətdə və cəmiyyətdə adi halda ehtiva olunan məsələlər qeyri-adi, olduğundan qat-qat artıq formada təqdim edilir ki, bu da əsərin bədii koloritini, emosional-expressiv mahiyyətini daha da qüvvətləndirmiş olur. Belə ki, təqdim olunan nümunələrdə bütün asmanın insanın üzərinə tökülməsi, ürəyin böyük bir dağ kimi ucalması mübaliğəyə ən bariz misallardır.

Litota. Bu ifadə vasitəsi də bədii ədəbiyyatda və xüsusilə də S.Vurğunun əsərlərində rast gəlinən bədii fiqur növlərindəndir. Burada isə mövcud hadisələr olduğundan dəfələrlə az formada əks etdirilir. Başqa sözlə, “Litota (qədim yunan dilində “sadəlik”, “kiçiklik” deməkdir) mübaliğənin əksi olan məcaz növüdür, hadisə, əlamət, ölçü, kəmiyyət və keyfiyyətin əslində olduğundan daha az, zəif, kiçidilmiş şəkildə təqdim edilməsinə litota deyilir. Bu üslubi vasitə əsər qəhrəmanının xarakterik xüsusiyyətini vurğulaya, daha ifadəli və canlı obraz yarada bilər” [4, s. 530]. Şairin “İnsan” əsərindən litotaya aid nümunələrə nəzər salaq:

“Bax belə, bax belə, sevin a qızlar!
O vaxt küsənəcək sizə ulduzlar” [7, s. 398]
“Dayan... qocalarsan sən də mənim tək,
O vaxt arı kimi şirə çəkərək
Çiçəkdən-çiçəyə qonarsan sən də” [7, s. 331]

Burada isə şair ulduzların insan kimi küsənməyindən, insanın isə arı kimi çiçəklərə qonmağından və şirə çəkməyindən bəhs edərək hadisələri dəfələrlə kiçiltmiş formada təqdim edir.

Alleqoriya. “Alleqoriyada yazıçı açıq deyə bilmədiyi fikirləri, mətləbi başqa ünvana – təbiətə, bitkilərə, yaxud heyvanat aləminə keçirir. Bu aləmə insana, cəmiyyətə xas olan xüsusiyyətlər verir, onu canlandırır, dilə gətirir, şəxsləndirir, bədii həqiqətə, sənətin predmetinə çevirir. Təbiət hadisələri, bitkilər, canlı və cansız varlıqlar bir növ insan kimi düşünür, danışır, hərəkət edir, gülür, ağlayır” [2, s. 220]. Səməd Vurğunun da yaradıcılığında alleqoriyanın müxtəlif formalarına təsadüf edilir:

“Göylərə baş çəkir Göyəzən dağı,
Axşam açıq olur ayın qabağı;
Bizim gəlinlərin bayram qabağı,
Fəsəli yaymağı yadıma düşdü” [5, s. 220].
“Dindi yol üstündə qoca bir çinar:
“Şairim, sənə bir şikayətim var:
Bu qoca dünyanın şahidiyəm mən...”

Kölgəmdə dincəlir hər gəlib gedən” [5, s. 230].

Bu nümunələrdə şair “Göyözən dağı” ilə “çinar ağacını” alleqorik bir dillə ifadə edərək onları sanki insan kimi danışdırır, nəyəsə baş çəkdirir.

Bədii sual. Bədii yaradıcılığın canı, ruhu hesab edilən bədii və ya ritorik sualdan şairin də yaradıcılığında kifayət qədər istifadə edilmişdir. Bədii ədəbiyyat nümunələrində “Bədii sual çox böyük estetik funksiya daşıyır, oxucuya poetik nümunənin daxili məzmununu, gözəlliyini daha dərinədən dərk etməyə kömək edir” [2, s. 228]. S.Vurğunun poetik nümunələrində işlənən ritorik suallara nəzər salaq:

“Olmazmı qılıncda ağıl tədbiri,
Ağılda bir qılınc kəsəri ola?” [7, s. 323]
“Ovçuluğa meyil saldım,
Gecə-gündüz çöldə qaldım,
Dağ başından enib düzə
Bir ox kimi süzə-süzə
Neçə ceyran nişan aldım;
Cavab gəldi güllələrdən:
Şair, nə tez qocaldın sən!?” [6, s. 212]

Şairin şeirlərindən verilən bu nümunələrdəki suallar konkret cavab tələb etməyərək, şeirin bədiiliyini, emosionallığını artırmağa xidmət edir.

Təkrir. “Sənət əsərlərində fikrin tamlığını, ifadə gözəlliyini, poetik təsirini artırmaq üçün təkrarən işlədilən və xüsusi estetik məna kəsb edən sözlərə və ya söz qrupuna təkrir deyilir” [2, s. 230]. “Təkrirlər işləndiyi yerlərinə və bədii funksiyalarına görə anafora və epifora kimi formalara bölünür. Eyni sözlər misraların, yaxud cümlələrin əvvəlində gəlsə və təkrar olunursa, belə təkrirlər anafora adlanır” [2, s. 231]. Belə bir formalara, xüsusilə də anaforalara S.Vurğunun yaradıcılığında da rast gəlinir:

“Salam göndərirəm hüzuruna mən.
Salam, təbiətin yaraşığına,
Salam, gecələrin ay işığına,
Salam, sevgilimin xoş qılığına” [5, s. 169]
“Başımın üstündə nə yumruq durur,
Nə hicran səsi var mənim sazımda;
Nə qanun qoluma qandallar vurur,
Nə göylər darıxır xoş avazımda” [5, s. 222].

Göründüyü kimi, şair misraların əvvəlində eyni sözləri təkrar verməklə bədii təkrarın növü olan anaforalar yaratmışdır. Bu isə şeirin bədii siqlətini artırmağa xidmət edən bədii ifadə vasitəsidir.

İnversiya. S.Vurğunun şeiriyyatını, təbii ki, inversiyasız təsəvvür etmək mümkün deyildir. Şeirdə bədiiliyi qüvvətləndirən ifadə vasitəsi kimi inversiya nəzm

formasında yazılan əsərlərdə daha çox rast gəlinir. Şairin poeziyasından bir parçaya diqqət yetirək:

“Xəyal doğma balasıdır bizim ana həyatın,
Onun gözü kor olsa da, sevəcəkdir bu ana,
Yazıq, bədbəxt balasını basacaqdır bağrına” [7, s. 22]

Burada Azərbaycan dilinin qrammatik strukturu, xüsusilə də cümlədə sözlərin sırasına verilən tələblər məqsədli şəkildə pozularaq bədiiliyə xidmət etmiş olur.

Beləliklə, qeyd edə bilərik ki, bədii ifadə vasitələri əsərlərin daxili ritmini və intonasiya rəngarəngliyini formalaşdırmaq üçün ən yaxşı bədii fiqurlardır. Şairin də müraciət etdiyi belə sintaktik fiqurlar poetik fikrin daha qətiyyətli və təsirli çatdırılmasını şərtləndirir.

Nəticələr:

- Səməd Vurğunun yaradıcılığı Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafında mühüm mərhələ təşkil edir. Şairin əsərlərində dilin sadəliyi, aydınlığı və axıcılığı əsas üslub xüsusiyyətləri kimi diqqəti cəlb edir. O, xalq danışığı dilinin zəngin imkanlarından məharətlə istifadə edərək bədii fikrin təsir gücünü artırır, poetik dilini daha da canlı və ifadəli edir.

- Səməd Vurğunun yaradıcılığında bədii təsvir (metafor, təşbeh, metonimya, epitet) və ifadə vasitələri: mübaliğə, litota, alleqoriya, təkrir, bədii sual və s. mühüm yer tutur. Belə bədii vasitələr şairin ideya-məzmun dünyasını daha dolğun açmağa, oxucuda güclü emosional təsir yaratmağa xidmət edir.

- Səməd Vurğunun dili və üslubu həm klassik ədəbi ənənələrlə bağlılığı, həm də yenilikçi cəhətləri ilə seçilir. Şairin yaradıcılığı Azərbaycan ədəbiyyatında bədii dilin zənginləşməsinə mühüm töhfə vermiş və sonrakı nəsillər üçün nümunə olmuşdur.

- Səməd Vurğunun əsərlərində bədii təsvir vasitələri sadəcə bəzək deyil, həm də fikrin daha dərinlən ifadə olunmasına xidmət edən mühüm vasitələrdir. Onun dili Azərbaycan ədəbi dilinin saflaşmasında və zənginləşməsində müstəsna rol oynamışdır.

- Səməd Vurğun Azərbaycan poeziyasında yeni bir məktəbin əsasını qoyan, xalq dilinin saflığını ədəbiyyata gətirən qüdrətli sənətkardır. Onun yaradıcılığı həm məzmun rəngarəngliyi, həm də bədii təsvir və ifadə vasitələrinin zənginliyi ilə seçilir.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Alışanlı Ş. Müasir humanitar təfəkkür və Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığı. Bakı: Elm, 2011, 376 s.
2. Əlimirzəyev X. Ədəbiyyatşünaslığın elmi-nəzəri əsasları (tədris vəsaiti). Bakı: Elm və təhsil, 2011, 416 s.

3. Xalq şairi Səməd Vurğunun 120 illiyinin qeyd edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı. 23 fevral 2026. <https://president.az/az/articles/view/71666>
4. Müasir Azərbaycan dili. Leksikologiya. II kitab. Bakı: Zərdabi Nəşr MMC, 2022, 1152 s.
5. Səməd Vurğun. Seçilmiş əsərləri: [5 cildə] / Bakı: Şərq-Qərb, c. 1. 2005, 264 s.
6. Səməd Vurğun. Seçilmiş əsərləri: [5 cildə] / Bakı: Şərq-Qərb, c. 2. 2005, 248 s.
7. Səməd Vurğun. Seçilmiş əsərləri: [5 cildə] / Bakı: Şərq-Qərb, c. 4. 2005, 400 s.

Səməd Vurğunun əsərlərinin dilində bədii təsvir və ifadə vasitələri

Xülasə

Təqdim olunan məqalədə Azərbaycan xalq şairi Səməd Vurğunun yaradıcılığı linguopoetik müstəvidə təhlil edilir. Tədqiqatın əsas məqsədi şairin əsərlərində işlədilən bədii təsvir və ifadə vasitələrinin kəmiyyət və keyfiyyət xüsusiyyətlərini müəyyən etməkdir. Müəllif məqaləni iki əsas istiqamət üzrə qruplaşdırmışdır: bədii təsvir vasitələri (məcazlar) və bədii ifadə vasitələri (ritorik fiqurlar). Birinci hissədə S.Vurğun poeziyasında epitet, təşbeh, metafor və digər məfhumların obrazlılıq yaratmaq funksiyası araşdırılır. İkinci hissədə isə təzad, təkrar, inversiya və ritorik sual kimi vasitələrin şeirin daxili ritminə və emosional dinamikasına təsiri nəzərdən keçirilir.

Tədqiqat nəticəsində məlum olur ki, S.Vurğun xalq dilinin leksik-semantik imkanlarından məharətlə istifadə edərək, bədii vasitələri sadəcə bəzək elementi kimi deyil, ideya-məzmunu dərinlən ifadə edən vasitə kimi tətbiq etmişdir. Məqalə şairin fərdi üslubunu və Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafındakı rolunu dərk etmək baxımından elmi əhəmiyyət kəsb edir.

Açar sözlər: Səməd Vurğun, poetik dil, bədii təsvir və ifadə vasitələri, obrazlılıq

AYBANIZ MEYBALIYEVA

MEANS OF ARTISTIC DESCRIPTION AND EXPRESSION IN THE LANGUAGE OF SAMAD VURGUN'S WORKS

SUMMARY

The presented article analyzes the creative work of the Azerbaijan National Poet, Samad Vurgun, from a linguopoetic perspective. The primary objective of the research is to identify the quantitative and qualitative characteristics of the means of artistic description and expression used in the poet's works. The author has categorized the article into two main directions: means of artistic description (tropes) and means of artistic expression (rhetorical figures). The first section explores the

function of epithets, similes, metaphors, and other concepts in creating imagery within S. Vurgun's poetry. The second section examines the impact of devices such as antithesis, repetition, inversion, and rhetorical questions on the internal rhythm and emotional dynamics of the poems.

The research reveals that S. Vurgun skillfully utilized the lexical-semantic potential of the folk language, applying artistic devices not merely as decorative elements but as tools to deeply convey ideas and content. The article holds scientific significance in terms of understanding the poet's individual style and his role in the development of the Azerbaijani literary language.

Keywords: Samad Vurgun, poetic language, means of artistic description and expression, Figurativeness

Средства художественной изобразительности и выразительности в языке произведений Самеда Вургун

Резюме

В представленной статье творчество народного поэта Азербайджана Самеда Вургун анализируется в лингвопоэтическом аспекте. Основная цель исследования заключается в определении количественных и качественных характеристик средств художественной изобразительности и выразительности, использованных в произведениях поэта. Автор сгруппировал статью по двум основным направлениям: средства художественной изобразительности (тропы) и средства художественной выразительности (риторические фигуры). В первой части исследуется роль эпитетов, сравнений, метафор и других понятий в создании образности в поэзии С.Вургун. Во второй части рассматривается влияние таких средств, как антитеза, повтор, инверсия и риторический вопрос, на внутренний ритм и эмоциональную динамику стихотворений.

В результате исследования установлено, что С. Вургун умело использовал лексико-семантический потенциал народного языка, применяя художественные средства не просто как элементы украшения, а как инструменты для глубокой передачи идеи и содержания. Статья имеет научную значимость с точки зрения понимания индивидуального стиля поэта и его роли в развитии азербайджанского литературного языка.

Ключевые слова: Самед Вургун, поэтический язык, средства художественной изобразительности и выразительности, образность

Rəyçi: filologiya elmləri üzrə fəlsəfə doktoru Mənsurə Ağayeva